

1

PANORAMA INTERNACIONAL

RESUM

El panorama internacional de l'any 2010 es caracteritza per la recuperació del creixement de l'economia internacional, si bé de forma desigual, més accentuat en les noves economies emergents, amb l'exemple paradigmàtic de la Xina i l'Índia, que estan creixent en taxes de devers el 10%, mentre les economies desenvolupades se situen a l'entorn del 2%. La taxa de creixement mundial s'ha situat en el 3,6%. On més s'ha deixat notar la recuperació és en el comerç mundial de mercaderies, amb taxes superiors al 14%, que és la taxa més alta des que es va iniciar aquesta estadística l'any 1950.

Segons l'OIT, l'impacte de la crisi econòmica ha suposat la pèrdua de més de 27 milions d'ocupacions, amb un augment generalitzat de les taxes d'atur i hi ha poques esperances que a curt termini es retorni als nivells d'abans de la crisi. La crisi econòmica comporta uns costos humans tremends en termes de reducció dels ingressos al llarg de la vida i de l'ocupabilitat, així com repercussions socials negatives diverses i en matèria de salut. Per evitar aquest increment dels costos socials de la crisi, cal mantenir o promoure mesures que ajudin a impulsar la generació d'ocupació i aconseguir una recuperació sostenible de l'ocupació.

Igualment les principals preocupacions del Fons Monetari Internacional (FMI) a curt i mitjà termini són que, després de la recuperació inicial impulsada pels estímuls fiscals i la reposició d'existències, l'actual implementació de polítiques monetàries i fiscals més restrictives no pugui afeblir l'actual fase de represa, amb més raó quan es constata que globalment el creixement no és suficientment vigorós com per produir un impacte profund en les elevades taxes d'atur.

Els Estats Units s'han convertit en el país del món que rep més finançament de l'exterior, ja que acapara el 40,1% del total dels fluxos d'importació de capitals mundials. El tercer país en importància en la captació de fluxos de finançament mundial és Espanya, que n'absorbeix el 5,4. La contrapartida d'aquests fluxos importadors són els fluxos exportadors de capital. El primer país del món que aporta fluxos de finançament per a la resta del món és la Xina, amb un 20,9% del total mundial, bona part dels quals es canalitzen cap als Estats Units. Els segueixen per ordre d'importància el Japó, amb un 13,3%, i Alemanya, amb un 12%.

1.1.

L'EVOLUCIÓ ECONÒMICA INTERNACIONAL I DE LES GRANS REGIONS ECONÒMIQUES

La taxa de creixement del PIB mundial el 2010 ha estat del 3,6% (sis punts per sobre la taxa negativa del -2,4% de 2009), amb una distribució desigual esbiaixada a la baixa a les economies desenvolupades (2,6%) i a l'alça a les economies en desenvolupament i Comunitat d'Estats Independents (CEI), amb el 7%. Aquesta recuperació econòmica mundial ha arrossegat una alça forta en el volum real d'exportacions del 14,5%¹, que és la taxa més alta des que es va iniciar aquesta sèrie de dades el 1950, i suposa una recuperació de 26,5 punts respecte a la caiguda del 12% de 2009². [\(Vegeu el quadre AI-1 i el gràfic AI-1\).](#)

Les perspectives a curt termini són incertes, ja que a banda de factors de risc aliens, com la catàstrofe del Japó, hi ha tendències de fons que no permeten albirar amb claredat el futur més immediat, com són la persistència de la crisi financera internacional amb la restricció creditícia, l'alça dels preus dels aliments i d'altres productes primaris i

¹ Vegeu: El comercio mundial en 2010 y perspectivas para 2011. Organización Mundial del Comercio (OMC), presentat el 7 d'abril de 2011.

² Les exportacions mundials varen augmentar quatre vegades més ràpid que el PIB mundial el 2010, mentre que normalment augmenten dues vegades més ràpid que el PIB.

de l'energia³, les revoltes en els principals països exportadors de petroli, les dures polítiques de consolidació fiscal, especialment als països europeus, que no permeten preveure una millora ràpida dels nivells d'atur (vegeu l'apartat 1.6), la qual cosa limita el creixement de la renda de les famílies, de la demanda de consum i del comerç mundial. [\(Vegeu el quadre A1-2\).](#)

Un altre focus creixent de tensions internacionals és la infravaloració del iuan, que dona una prima a les exportacions xineses i al seu creixement econòmic a costa d'alentir la recuperació de l'activitat industrial i de l'ocupació a la resta de les principals economies occidentals. Aquest fet va provocar una reacció en el G-20, que va reclamar una revalorització del iuan, amb el resultat que el tipus de canvi efectiu real del iuan respecte a la resta del món es va apreciar només un 1,3%, segons l'índex J.P. Morgan, mentre que el dòlar es va depreciar un 5%.

La recuperació desigual del PIB mundial també va provocar diferències en els corrents del comerç mundial, amb un creixement real de les exportacions reals mundials inferior a la mitjana en les economies desenvolupades (12,9%) (-1,6 punts per sota) i per sobre a les economies en desenvolupament i CEI (16,7%) (2,2 punts superior).

Per grans regions econòmiques, només Àsia i Amèrica del Nord han crescut més ràpidament que la mitjana mundial (23,1% i 15%), mentre ho han fet per

sota la UE-27 (11,4%), la CEI (10,1%), Orient Mitjà (9,5%), Àfrica (6,4%), Amèrica del Sud i Amèrica Central (6,2%). El menor creixement relatiu de les regions exportadores de petroli s'ha de considerar normal atesa la seva major rigidesa de la demanda a la variació de preus i d'ingressos. Per països, convé destacar el creixement real de les exportacions de la Xina (28,4%), el Japó (27,5%), l'Índia (19,9%) i els Estats Units (15,4%).

Les importacions reals de mercaderies creixen de mitjana un 13,5% i mostren un major dinamisme a Amèrica del Sud i Amèrica Central (22,75), la CEI (20,6%), Àsia (17,6%) i Amèrica del Nord (15,7%), mentre creixen per sota de la mitjana mundial a Europa (9,4%), Orient Mitjà (7,5%) i Àfrica (7,1%). Per països, destaquen els creixements del Brasil (43%), la Xina (39%), Rússia (30%) i l'Índia (25%).

En termes monetaris, les exportacions mundials de mercaderies han crescut un 22%, i per països els principals exportadors de mercaderies amb una quota del 5% o superior de les exportacions mundials han estat la Xina, que consolida la posició de lideratge, amb 1,58 bilions de dòlars (10% de les exportacions mundials i creixement del 31%), els Estats Units, que prenen el segon lloc a Alemanya⁴, afavorits per la depreciació de la seva moneda respecte a la resta del món, amb 1,28 bilions de dòlars (8% mundial i creixement del 21%), Alemanya, amb 1,27 bilions de dòlars (8% mundial i creixement del 13%) i el Japó, amb 0,77 bilions, (5% mundial i

³ El nivell dels preus del petroli s'ha estabilitzat entorn dels 78 dòlars per barril el 2010 quan aquests varen ser de 96 dòlars per barril el 2008. En general, els preus de l'energia varen caure un 37% el 2009, per recuperar-se un 26% el 2010. Aquesta pujada és inferior a la dels metalls (48%) i primeres matèries agrícoles (33%).

⁴ Uns anys després que Alemanya cedís el primer lloc a la Xina.

creixement del 33%). Ara bé, si no es té en compte el comerç dins la UE-27, llavors la primera potència exportadora mundial és la UE-27, amb 1,79 bilions de dòlars, 15% de quota mundial i creixement del 17%. Espanya comptabilitza 0,25 bilions de dòlars, l'1,6% mundial i presenta un creixement del 8%. [\(Vegeu el quadre AI-3\).](#)

Les importacions monetàries mundials de mercaderies han crescut un 21% i els principals importadors de mercaderies amb una quota del 5% o superior de les importacions mundials han estat els Estats Units, amb 1,97 bilions de dòlars (12,8% de les importacions mundials i creixement del 23%), la Xina, amb 1,4 bilions de dòlars (9,1% mundial i creixement del 39%), Alemanya, amb 1,1 bilions de dòlars (6,9% mundial i creixement del 15%) i el Japó, amb 0,7 bilions i el 4,5% (5%) mundial i creixement del 25%. La primera potència importadora mundial és la UE-27, amb 1,98 bilions de dòlars, 16,5% de quota mundial i creixement del 18%. Espanya comptabilitza 0,31 bilions de dòlars, el 2% mundial i presenta un creixement del 6%.

L'Informe 2010 de l'Organització Mundial del Comerç (OMC) també inclou dades sobre el comerç mundial de serveis. Segons aquesta informació, el creixement mundial de les exportacions monetàries de serveis ha estat del 8% i els principals exportadors de serveis amb una quota del 5% o superior de les exportacions mundials han estat els Estats Units, amb 0,5 bilions de dòlars (14% de les exportacions mundials i creixement del 8%), Alemanya, que pren la segona plaça al Regne Unit, amb 0,23 bilions de dòlars (6,3% mundial i creixement del 2%), i el Regne Unit, amb 0,23

bilions de dòlars (6,2% mundial i creixement del 0%). Igualment, la primera potència exportadora mundial de serveis és la UE-27 amb 0,7 bilions de dòlars, 24,5% de quota mundial i creixement del 5%. Espanya comptabilitza 0,12 bilions de dòlars, el 3,3% mundial i presenta un decreixement de l'1%) En aquest comentari per països no es pot deixar de fer esment al fort creixement de la Xina (32%), que ha reemplaçat França com a quart exportador mundial de serveis. [\(Vegeu el quadre AI-4\).](#)

El creixement mundial de les importacions monetàries de serveis ha estat del 7% i els principals importadors de serveis, amb una quota del 5% o superior de les importacions mundials, han estat els Estats Units, amb 0,36 bilions de dòlars (10,2% de les importacions mundials i creixement del 7%), Alemanya, amb 0,26 bilions de dòlars (7,3% mundial i creixement del 1%), i la Xina, que desplaça de la tercera posició el Regne Unit, amb 0,2 bilions de dòlars (5,5% mundial i creixement del 22%). De la mateixa manera, la primera potència importadora mundial de serveis és la UE-27, amb 0,6 bilions de dòlars, 22,1% de quota mundial i creixement del 6%. Espanya comptabilitza 0,09 bilions de dòlars, el 2,4% mundial i presenta un decreixement de l'1%.

En el cas d'Europa, tant les exportacions com les importacions monetàries de serveis creixen per sota de la mitjana mundial degut a la feblesa de la demanda de serveis de viatges. En canvi, aquest mateix mercat, juntament amb els transports, és el que ha esperonat el fort creixement de les exportacions i importacions de serveis dels països asiàtics, cas de la Xina, amb taxes del 21% i 20%, respectivament.

Els saldos per operacions corrents o diferències entre les exportacions i les importacions de béns, serveis, rendes i transferències corrents, estimats per l’FMI ens permeten classificar els països segons si presenten superàvits o dèficits comercials. Entre les grans regions econòmiques desenvolupades, els Estats Units es caracteritzen per ser el principal mercat de consum mundial, amb la qual cosa genera els dèficits per operacions corrents més importants del món per un valor, el 2010, de 470,2 mil milions de dòlars, amb un creixement del 24,3%. En el cas de la zona euro, aquest dèficit és molt menor per un valor de 77 mil milions de dòlars i un creixement de l’11%. En canvi, el Japó es destaca per generar superàvits importants, estimats, el 2010, en 194,8 mil milions de dòlars i un creixement del 37,4%. [\(Vegeu el quadre AI-5\).](#)

Aquests dèficits per operacions corrents s’han de finançar en els mercats mundials de capitals. Per això, els Estats Units són els principals demandants de capital o finançament mundial, manllevant el 40,1% del total de les importacions mundials de capital. En el cas de la zona euro, les principals economies demandants de finançament exterior són per aquest ordre: Itàlia amb una quota del 6,1%, Espanya amb una quota del 5,4%, Regne Unit amb una quota del 4,8% i França amb una quota del 4,5%. [\(Vegeu el gràfic AI-2\).](#)

Des del punt de vista dels principals exportadors de capital o finançadors nets de l’economia mundial, trobam que la Xina revalida un any més la posició de lideratge amb una quota del 20,9%. Segueix el Japó, amb una quota del 13,3%, i, per

part dels països de la zona euro, Alemanya, amb una quota del 12%.

Les previsions de primavera de l’FMI confirmen que el cicle econòmic de l’economia mundial està experimentant una certa recuperació, ja que després de la caiguda del PIB mundial d’un 0,5%, el 2009, aquest s’ha recuperat amb un 5% el 2010 (3% a les economies desenvolupades i un 7,3% a les economies en vies de desenvolupament). Aquesta recuperació es manté per al 2011 i el 2012 en un 4,4 i 4,5%, també amb estimacions esbiaixades a la baixa per les economies desenvolupades (2,4% i (2,6%) i a l’alça per les economies en desenvolupament (6,5% els dos anys). És interessant destacar que per primera vegada a la història es preveu que el PIB mundial superi els 100 bilions de dòlars (105,5 bilions en Paritat de Poder de Compra -PPC) per a 2016. Aquest valor per 2010 s’ha estimat en 74,3 bilions i per 2011 s’estima que superarà els 78,2 bilions.

Igualment, l’informe de primavera de l’Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE) constata que és un fet que s’està produint una certa recuperació a escala internacional, amb el comerç i la inversió com a protagonistes que, a poc a poc, van substituïnt els estímuls fiscals i monetaris aplicats a l’inici de la crisi. Tanmateix, hi ha riscos a la baixa concretats en l’alça del preu del petroli i primeres matèries bàsiques, la inestable situació financera del Japó, els Estats Units i la Unió Europea. Tot plegat suggereix que la crisi global encara no s’ha superat, ja que romandrà mentre no es torni a recuperar amb força la creació d’ocupació. Avui, hi ha més de 50 milions d’aturats a

l'àrea de l'OCDE que reclamen una solució de forma urgent.

Les principals preocupacions de l'FMI a curt i mitjà termini són en el sentit que després de la recuperació inicial impulsada pels estímuls fiscals i la reposició d'existències, l'actual implementació de polítiques monetàries i fiscals més restrictives no pugui afeblir l'actual fase de represa, amb més raó quan es constata que globalment el creixement no és suficientment vigorós com per produir una millora en les elevades taxes d'atur, que han augmentat sensiblement a les economies desenvolupades, mentre a les economies en vies de desenvolupament l'elevat atur juvenil és el principal motiu d'inquietud, per les tensions socials que s'estan produint (vegeu l'apartat 1.6).

Igualment, en el seu *Monitor Fiscal* d'abril de 2011, l'FMI mostra la seva preocupació perquè el deute dels països avançats està en el moment més alt des de la Segona Guerra Mundial, ja que el deute públic superarà en aquests països el 100% del PIB el 2011⁵. Aquest creixement fort del deute és a causa sobretot dels Estats Units i el Japó, ja que la Unió Europea està immersa en una profunda política de consolidació fiscal. Els principals beneficiaris d'aquests ajuts han estat la banca, que només el 2010 ha ingressat 820.000 milions d'euros. Els bancs irlandesos han manllevat ajuts per un import equivalent al 30% del PIB, seguits pels bancs alemanys (10,7%), el Regne Unit i Holanda (6%), Grècia (5%), Bèlgica (4%), els Estats Units (3,4%) i Espanya (2%).

⁵ L'FMI estima que el mercat de bons del deute públic mundial representa en aquests moments uns 50 bilions de dòlars; és a dir, el 67% del PIB mundial.

Aquesta situació de forts desequilibris financers ha estat analitzada a l'*Informe sobre l'estabilitat financera* de l'FMI d'abril de 2011, en què es destaca que en general no s'ha recuperat la confiança en els sistemes bancaris de moltes economies avançades. El retorn de la confiança exigirà uns majors nivells de transparència (mitjançant proves de resistència més rigoroses i realistes), capitalització, reestructuracions bancàries i, si és el cas, la resolució d'institucions amb problemes greus. També s'esmenta que un dels agreujants de la crisi en una part important d'economies avançades ha estat un creixement excessiu del crèdit a l'habitatge. En aquests casos, s'aconsella retornar a allò essencial; és a dir, a garantir un procés segur de com s'origina el préstec hipotecari i promoure contractes hipotecaris senzills i transparents.

El canvi d'orientació de la política monetària es pot veure influïda per l'encariment del preu de les matèries primeres⁶, com ha passat amb el BCE, que el 7 d'abril va pujar un quart de punt el tipus d'interès de finançament principal per situar-lo en l'1,25%, després d'haver-lo mantingut en un mínim històric de l'1% des de maig de 2009⁷. [\(Vegeu el quadre AI-6\).](#)

Aquest canvi d'orientació de la política monetària del BCE iniciada amb la primera pujada dels tipus d'interès el mes d'abril s'ha pres després que l'Índex de Preus al Consum Harmonitzat (IPCA) s'hagués situat en el 2,6% el mes de març (per sobre

⁶ Vegeu: Capítol 3: "Escasez de petróleo, crecimiento y desequilibrios mundiales" a *Perspectivas de la economía mundial*, FMI, abril, 2011.

⁷ El 7 de juliol de 2011 el BCE va tornar a pujar un quart de punt els tipus d'interès per deixar-los situats en l'1,5%.

de l'objectiu del 2%), arrossegat per la inflació importada via la pujada dels preus de les primeres matèries energètiques i no energètiques.

Aquesta aposta per una política monetària més restrictiva per part del BCE no ha estat exempta de polèmica, ja que la inflació de la zona euro mesurada per a la resta d'indicadors d'inflació no mostra tensions inflacionistes descontrolades⁸.

Sobre la implementació de polítiques fiscals fortament restrictives, l'FMI torna a insistir en la necessitat d'implementar consolidacions fiscals intel·ligents, que no siguin massa ràpides, per tal de salvaguardar el creixement, ni massa lentes, a fi d'assegurar-ne la credibilitat i, sobretot, en el cas d'Europa reclama una major atenció per accelerar les reformes que permetin incrementar el potencial de creixement.

Així, a remolc de les crisis successives sobre el deute sobirà dels països de l'euro s'han anat promovent, al llarg de l'any 2010, les reformes institucionals de política econòmica de la Unió Europea, basades en els programes d'ajut, l'aplicació d'un fons de rescat temporal, l'actuació del BCE i la publicació de les proves de resistència per part del sistema financer.

⁸ Vegeu *Memoria sobre la situación socioeconómica y laboral. España 2010*. Consejo Económico y Social de España, pàgs: 107-118. En aquesta línia de reflexió crítica s'ha pronunciat l'Informe de Perspectives Econòmiques (World Economic Outlook) del FMI de setembre 2011, en el qual es reclama que els bancs centrals fixin els seus objectius d'inflació en termes de la inflació subjacent, que no inclou els aliments o els carburants. Així, podran guanyar credibilitat i deixaran de posar en risc l'estabilitat econòmica.

Les principals crisis de deute sobirà han estat protagonitzades per Grècia (maig de 2010) i Irlanda (novembre de 2010). En el cas de Grècia, es va articular una ajuda de 110.000 milions d'euros, la creació d'un fons de rescat temporal de fins a 750.000 milions d'euros per tres anys i, per primera vegada, la compra massiva, per part del BCE, de bons de països de la zona euro afeblits pels atacs especulatiu sobre el seu deute sobirà. La contrapartida va ser la imposició d'un pla d'ajust fiscal fins a 2014, en comptes del 2013, com es fa amb la resta de països de la UE⁹.

En el cas d'Irlanda, l'ajut va pujar fins als 85.000 milions d'euros al llarg de set anys i mig (quatre anys més que Grècia) i s'allarga el calendari per poder complir amb el programa de consolidació fiscal i l'objectiu del 3% fins al 2015.

Segurament, una de les innovacions més importants de la política econòmica de la zona euro és el paper actiu que ha tengut el BCE en la compra de bons, malgrat l'oposició dels representants del Bundesbank.

Tampoc no es pot oblidar com un bon exercici de transparència informativa per retornar la confiança als mercats la publicació de les proves de resistència fetes al sistema financer, que van permetre el juliol frenar la febre especulativa dels mercats, si bé amb la crisi de la banca irlandesa s'ha tornat a minar la confiança dels mercats en els supervisors d'aquestes proves ubicats al Comitè de Supervisors Bancaris Europeus (CEBS), ja que havien donat la màxima garantia de solvència a la banca irlandesa.

⁹ Vegeu la *Memòria del CES 2009*, pàg: 16

Al mateix temps, els ciments de la nova arquitectura de la política econòmica europea no s'ha concretat fins a la Cimera dels líders de l'Eurogrup de l'11 i el 12 de març de 2011, en què es va aprovar el Pacte per l'Euro, que és una versió més consensuada que la inicialment presentada per França i Alemanya sota el nom de Pacte per la Competitivitat. El Consell Europeu de 24 i 25 de març va formalitzar l'acord dels líders de l'Eurogrup en aprovar el Pacte per l'Euro Plus, que amplia els acords inicials de l'Eurogrup amb les mesures relatives a consolidar el creixement econòmic, reduir el dèficit públic i protegir l'euro, i s'amplia a la resta de països que no formen part de l'euro i que voluntàriament s'hi han volgut adherir, com Dinamarca, Polònia, Bulgària, Romania, Lituània i Letònia.

El Consell Europeu de 24 i 25 de març suposa una altra fita històrica en el procés de consolidació de la governança econòmica de la UE¹⁰ en definir els primers instruments que han de conformar la futura política econòmica europea comú: el Semestre Europeu i la governança econòmica, el Pacte per l'Euro Plus, restaurar la salut del sector bancari i enfortir l'estabilitat de l'euro.

El Semestre Europeu significa prioritzar el restabliment dels equilibris pressupostaris, les reformes del mercat de treball i afavorir el creixement econòmic mitjançant el reforçament de la governança econòmica. Aquestes prioritats i la seva concreció s'aproven al Consell Europeu de març¹¹ i

s'hauran d'incloure en els programes d'estabilitat o de convergència i en els programes nacionals de reforma, que faran que la Comissió Europea pugui elaborar les seves propostes de dictamen i recomanacions per als estats membres amb anterioritat al Consell Europeu de juny. Els mesos de juny i juliol, el Consell Europeu estableix les orientacions sobre política econòmica i pressupostària, abans de l'aprovació dels pressupostos per cada estat membre. La Comissió farà, l'any següent, informes de seguiment sobre la implementació de les recomanacions per part dels estats.

Aquests esforços de sanejament s'hauran de complementar amb reformes estructurals d'acord amb les proposades per l'Estratègia 2020. (Vegeu l'apartat 2.1).

També, es vol potenciar el Mercat Únic seguint les propostes de la *Single Market Act*, presentada per la Comissió a finals de 2010, que pretén desenvolupar abans de 2012 el Mercat Únic Digital i la reducció de les càrregues administratives per a les petites i mitjanes empreses. Per això, caldrà que els estats membres implementin plenament la Directiva de Serveis i les reformes necessàries per millorar els mercats interns.

El Pacte per l'Euro Plus compromet els estats membres de l'Eurogrup i als qui voluntàriament l'hagin subscrit a complir una sèrie de compromisos, com són: la reforma dels procediments de fixació dels salaris, amb més vinculació a la productivitat; reformar el mercat de treball; assegurar la sostenibilitat de les finances públiques mitjançant un major control pressupostari i de la despesa de les pensions públiques, sanitat i prestacions socials; i harmonitzar

¹⁰ Vegeu: *Memòria del CES 2009*, pàg: 16-19.

¹¹ Aquestes prioritats per a 2012 són el control de la despesa, la reducció del deute i la reducció del dèficit fins al límit del 3% del PIB, mitjançant una reducció anual superior al 0,5%.

la base de l'impost de societats (no els tipus impositius).

Per restablir la salut del sistema financer s'estan realitzant noves proves de resistència més exigents a la banca i s'establiran per part dels estats membres estratègies específiques per reestructurar les entitats poc solvents.

La contrapartida del Pacte per l'Euro Plus ha suposat desbloquejar l'augment de la dotació del Fons Europeu d'Estabilitat Financera (FEEF) per poder disposar efectivament dels 440.000 milions d'euros¹². Igualment, el Consell Europeu va aprovar crear a partir de 2013 el Mecanisme Europeu d'Estabilitat, (MEDE), que preveu un fons de 500.000 milions d'euros. El fons disposarà d'un capital desemborsat de 80.000 milions d'euros, que s'aportarà al llarg de cinc terminis anuals iguals. Aquests dos mecanismes són bàsics per enfortir l'estabilitat de l'euro.

La Confederació de Sindicats Europeus (CES) s'ha posicionat en contra del Pacte per l'Euro Plus mitjançant el Manifest d'Atenes, aprovat en el 12è Congrés del CES celebrat del 16 al 19 de maig de 2011, ja que el considera contraproduent pel que fa a matèria de salaris, negociació col·lectiva o la fixació de controls constitucionals estrictes sobre el deute i la despesa pública.

Des del Parlament Europeu circula la idea que les turbulències sobre el deute sobirà dels estats de la zona euro no s'acabarà realment fins que es no creï un veritable tresor europeu que emeti deute públic de la mateixa zona euro garantida pel BCE¹³. La contrapartida haurà de ser la pèrdua de la sobirania nacional a l'hora de conformar els pressuposts públics, si aquests contravenen als criteris de rigor fiscal que hagi aprovat el Parlament Europeu¹⁴.

¹² Aprofitat el mes de maig de 2010 només s'han utilitzat 22.500 milions d'euros per Irlanda, ja que l'ajut a Grècia s'ha fet per la via de préstams bilaterals entre els Estats.

¹³ Per això són importants els acords de la Cimera de 21 de juliol de 2011 dels caps d'Estat i primers ministres de la UE, amb l'aprovació d'un nou fons de rescat per a Grècia de 109.000 milions d'euros a pagar a terminis més llargs (de 7,5 a un mínim de 15 anys ampliable a 30 anys, amb deu anys de carència) i amb tipus d'interès més baixos (de més del 5% al 3,5%), l'aportació privada al rescat de 50.000 milions d'euros, l'ampliació de les funcions del fons de rescat a intervenir amb programes preventius, a finançar recapitalitzacions d'entitats financeres i, sobretot, a comprar bons en el mercat secundari (creació d'uns eurobons) i també la creació d'un pla Marshall europeu que faciliti fons estructurals a Grècia per afavorir-ne el creixement i millorar-ne la competitivitat. Amb tot, la continuació dels atacs especulatiu sobre Espanya i Itàlia demostra que les reformes estructurals no són suficients i que cal avançar més ràpid, en opinió de Luis Garicano, de la London School of Economics, en la posada en marxa d'uns veritables eurobons, un ministre de Finances europeu i en la unificació de la política fiscal, que permeti parlar d'una autèntica unió econòmica i monetària, juntament amb un programa d'inversions públiques a escala europea com l'anunciat per Grècia, i mentre tot això no operi, segons Santiago Carbó, comptar amb l'ajut del BCE mitjançant la compra de deute públic, ja que és l'única solució que tenim a curt termini per "calmar" els mercats, com es va poder comprovar en la intervenció del 9 d'agost. Finalment, aquest mes de setembre s'ha anunciat per part de la CE la creació d'una Agència Europea del Deute.

¹⁴ Vegeu: "Motion for a European Parliament Resolution on the financial, economic and social crisis: recommendation concerning the measures and initiatives to be taken (final report) (2010/2242(INI)", CRIS secretariat, Parlament Europeu, 27-5-2011, conegut com a Berès report, aprovat pel Parlament Europeu en la sessió de 5 de juliol de 2011, i l'Informe de Torsten Niechoj "Stability by Balanced Growth. Expertise on the reform of the Stability and Growth Pact for the Group of the Progressive Alliance Of Socialist&Democrats in the European Parliament", 15 de gener de 2011. En la mateixa línia sobre la controvèrsia de les polítiques de consolidació fiscal de la UE, vegeu: Yanis Varoufakis i Stuart Holland, *A modest proposal for overcoming the euro crisis*, Policy Note, n.3 de 2011, Levy Economics Institute of Bard College. També, Paul Krugman: "Cuando la austeridad falla", El País, 24 de maig 2011. Igualment l'estudi del secretari general adjunt de l'ONU, Jomo Kwame Sundaram, "La crisis social global. Un informe sobre la situació en el mundo 2011".

La Memòria del CES d'Espanya 2010 també fa una sèrie d'observacions en aquesta línia de reflexió crítica a l'actual orientació de la política econòmica europea. En concret, manifesta¹⁵:

“En primer lloc, i des del punt de vista de l'estabilització econòmica a curt termini, és previsible que les polítiques econòmiques generalitzades d'ajustament fiscal tinguin un efecte de contracció sobre la demanda agregada, afegit a l'originat per la contracció del crèdit, que farà que es retardi la recuperació econòmica i impedirà la creació d'ocupació a bona part dels països europeus, també Espanya. En aquest sentit, la decisió recent del Banc Central Europeu (BCE) d'apujar els tipus d'interès introdueix dificultats afegides a la recuperació del consum i la inversió interns. A més a més, l'apreciació de l'euro respecte al dòlar els primers mesos de 2011 resultant de les polítiques de demanda contractives posa també en qüestió la pretesa recuperació econòmica europea basada en l'augment de les exportacions.

En segon lloc, i quant a les mesures per al creixement a llarg termini, es posa un èmfasi excessiu en la millora de la competitivitat-preu de les exportacions per mitjà de la reducció dels costos laborals unitaris. S'hauria d'incidir en major mesura en la competitivitat estructural de l'economia i en els factors determinants de la productivitat i l'eficiència econòmica, potenciant bàsicament la inversió en capital físic, humà, social, organitzatiu i tecnològic, la qual cosa permetria

l'augment tant de les rendes salarials com dels beneficis empresarials.

En aquest àmbit, s'aprecia a més a més una falta de coherència entre les noves propostes de governança econòmica, centrades en l'ajustament fiscal i salarial, i l'estratègia macroestructural Europa 2020, l'objectiu de la qual és potenciar un model de creixement intel·ligent, sostenible i integrador. Per aconseguir-ho, és necessari un sector públic econòmicament fort i eficaç, capaç de fer les inversions necessàries i d'articular les polítiques fiscals que calguin sense afectar els drets socials, per la qual cosa sembla necessari trobar un equilibri virtuós entre els objectius de consolidació fiscal i de recuperació de l'activitat econòmica i l'ocupació sobre bases productives sostenibles a mig termini.

Finalment, els caps d'Estat i de Govern de l'eurozona estan adoptant decisions en àmbits que a la major part dels estats entren en l'esfera de la negociació i el diàleg entre els interlocutors socials, com les relatives a la negociació de salaris, les condicions laborals o l'estructura de la negociació col·lectiva. Seria convenient que les decisions que es prenen a l'àmbit europeu en relació amb aquestes matèries respectin al màxim l'autonomia d'interlocució dels agents socials”.

1.2.

ELS ESTATS UNITS

En relació amb els Estats Units, l'Informe de primavera de l'FMI assenyalava que la recuperació avança i es consolida la represa amb creixements del PIB del 2,8% el bienni 2010-

¹⁵ Per la rellevància que té, reproduïm aquesta cita textual de la Memòria sobre la situació socioeconòmica i laboral. España 2010. Consejo Económico y Social de España, pàg. 107.

2011 i del 2,9% el 2012, al mateix temps que es dona una millora de les condicions financeres que permeten apuntalar la demanda final privada enfront l'alça dels preus de les matèries primeres. (Vegeu el quadre AI-5).

Amb tot, la creació de llocs de treball no avança a un ritme satisfactori i la taxa d'atur es manté elevada a l'entorn del 9,6% el 2010.

Considerant els forts desequilibris exteriors de l'economia americana, l'FMI advoca per un major reequilibri, en què la demanda interna cedeixi protagonisme a l'externa per tal d'afavorir les exportacions i alleujar la intensa activitat importadora, que permetria reduir el fort dèficit exterior i les necessitats de finançament. Igualment, el *Monitor Fiscal* de l'FMI assenyala que aquesta via hauria d'anar acompanyada per una acceleració en l'adopció de mesures creïbles per reduir el dèficit fiscal dels Estats Units, situat el 2010 en el 10,6% i amb un endeutament del 91,6%, que es converteix en un 124% del PIB si es comptabilitza l'endeutament de les administracions locals i el de les empreses públiques *Fannie Mae* i *Freddie Mac*.

1.3.

LA UNIÓ EUROPEA¹⁶

En general, l'activitat econòmica es manté per sota del seu potencial amb creixements de l'1,7% i l'1,6% al llarg del bienni 2010-2011 i de l'1,8% el 2012, mentre la taxa d'atur és alta (10% per la zona euro). El grau de subutilització dels equips

¹⁶ El lector pot ampliar la informació sobre la UE a l'apartat 2.

productius és més gran en els països de la perifèria de la zona euro respecte dels països centrals. L'economia dels mercats emergents principals ja està funcionant a ple rendiment. (Vegeu quadre AI-5).

Les turbulències financeres dels països perifèrics de la zona euro han ampliat els diferencials sobirans, que en alguns casos han registrats valors màxims des de la creació de la Unió Econòmica i Monetària, la qual cosa els ha obligat a adoptar polítiques econòmiques d'austeritat que han limitat encara més el seu potencial de creixement. (Vegeu l'apartat 1.1).

1.4.

EL JAPÓ

El creixement del Japó a una taxa del 3,9% el 2010, de l'1,4% el 2011 i del 2,1% el 2012 permet mantenir la taxa d'atur a nivells de plena ocupació (a l'entorn del 5% el bienni 2010-2011 i per sota del 5% el 2012). Aquest millor comportament de l'economia japonesa enfront de la crisi és a causa dels forts estímuls fiscals que s'han aplicat i a un repunt important de les exportacions. Els darrers esdeveniments provocats pel terratrèmol de Tohoku han fet créixer les incerteses de futur.

1.5.

LA RESTA DEL MÓN

El creixement xinès se situa molt per sobre de la mitjana mundial amb taxes del 10,3% el 2010 i del 9,5% per al bienni

2011-2012. Aquest creixement cada vegada es basa més en la demanda privada, especialment de consum i exportacions, que pren el relleu a la pública. En el cas de la demanda privada de consum, l'impuls se sustenta en la pujada dels ingressos disponibles de les llars, en unes condicions favorables del mercat de treball i en una expansió ràpida del crèdit.

En el cas de l'Índia també es comptabilitza un dinamisme fort, amb taxes de creixement del 8,3% el 2011 i del 7,8% el 2012. El seu creixement obeeix més a la demanda d'inversió en infraestructures i en la inversió empresarial, que està trobant per al seu desplegament unes bones condicions de finançament i un creixement fort tant de la demanda interior com exterior.

La regió d'Amèrica Llatina i el Carib ha suportat relativament millor els efectes de la crisi econòmica mundial, amb taxes de creixement del 6,5% per a Amèrica del Sud, amb creixements superiors al 7% en el cas del Paraguai (15,3%), l'Argentina (9,2%), el Perú (8,8%), l'Uruguai (8,5%) i el Brasil (7,5%). Amèrica Central ha crescut a l'entorn del 3,6% i el Carib un 3,4%. El conjunt de la regió ha crescut un 6,1%. Aquest fort creixement s'ha beneficiat dels alts preus de les matèries primes i la forta aflluència de capitals. Aquest fort creixement pot suposar en alguns casos riscos de sobreescalfament.

L'Àfrica subsahariana creix fins a una taxa global del 5%. Per sobre d'aquest valor se situen les economies exportadores de petroli amb un 6,5%, seguides per les economies de baix ingrés (5,35) i les economies d'ingressos mitjans (3,1%).

La regió d'Orient Mitjà i Nord d'Àfrica han crescut un 3,8%; un 3,5% les exportadores de petroli i un 4,5% les importadores de petroli.

1.6.

MERCATS DE TREBALL

L'Informe *Tendències mundials de l'ocupació 2011: els reptes de la recuperació de l'ocupació*, publicat per l'Oficina Internacional del Treball (OIT) planteja els resultats següents a escala mundial:

- 1) El nombre de desocupats s'ha situat en 205 milions el 2010 (taxa del 6,2%), semblant al nivell de 2009 (6,3%) i 27,6 milions superior al nivell de 2007 (5,6%). Hi ha poques esperances que a curt termini es torni als nivells d'abans de la crisi.
- 2) La relació ocupació-població ha decrescut del 61,7% el 2007 al 61,1% el 2010, la qual cosa indica que no s'estan generant oportunitats suficients d'ocupació per absorbir el creixement de la població activa.
- 3) La taxa d'atur dels joves ha estat d'un 12,6% el 2010, superior a l'11,8% del 2007, i augmenta el nombre de joves que abandonen el mercat de treball desanimats, per la qual cosa no computen en les xifres relatives a l'atur.
- 4) El creixement de la productivitat de treball ha estat del 3,1% el 2010, la qual cosa no s'està traduint en una

millora dels salaris reals. Aquesta dis-cordança pot posar en perill les pers-pectives de recuperació, ja que hi ha una relació estreta entre l'ocupació i el creixement dels salaris reals, per un costat, i el consum, per l'altre.

- 5) L'estimació del nombre de treballadors en situació d'ocupació vulnerable l'any 2009 era de 1.530 milions, amb una taxa del 50,1%, i es calcula que la proporció de treballadors que viuen amb les famílies per sota del llindar de pobresa de dos dòlars dels Estats Units al dia està a l'entorn del 39%; és a dir, 1.200 milions de treballadors.
- 6) Atesa la fràgil situació en què es troba el mercat de treball a escala mundial, els elevats nivells de deute públic i la vulnerabilitat permanent que pateix el sistema financer i les famílies, predominen els riscos de fluctuacions a la baixa.
- 7) La crisi econòmica comporta uns costos humans tremends en termes de reducció dels ingressos al llarg de la vida i de l'ocupabilitat, així com repercussions socials negatives diverses i en matèria de salut.
- 8) Per evitar aquest increment dels costos socials de la crisi, cal mantenir o promoure mesures que ajudin a impulsar la generació d'ocupació i aconseguir una recuperació sostenible de l'ocupació. Així, un enfocament limitat en la reducció dels dèficits públics que no contempli el repte de la creació d'ocupació no farà més que afeblir les perspectives de l'ocupació i posarà en perill la recuperació.
- 9) En les economies avançades caldrà comptar amb polítiques i incentius per estimular la inversió privada, al mateix temps que es donen a conèixer plans creïbles per reduir el dèficit pressupostari a mitjà termini. Els països en desenvolupament no només han de dependre de les exportacions per apuntalar el creixement, sinó que també hauran d'estimular la demanda interna.
- 10) L'enfortiment dels mecanismes de cooperació internacional, cas del G-20 és indispensable per assegurar una recuperació sostenible i equilibrada.